

ПІДГОТОВКА ДО ЗМАГАНЬ З ПОВІТРЯНОЇ АКРОБАТИКИ ТА ПІЛОННОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

PREPARATION FOR AERIAL ACROBATICS AND POLE SPORTS COMPETITIONS IN UKRAINE AND THE WORLD

У статті розглянуто феномен повітряної акробатики та пілонного спорту як новітніх форм синтезу мистецтва, спорту та сценічної дії. Проаналізовано процес становлення цих напрямів у світі та в Україні, зокрема їх інтеграцію в циркове мистецтво, фітнес-індустрію та систему спортивних змагань. Висвітлено діяльність міжнародних організацій POSA та IPSF, які регулюють розвиток і стандарти змагань, а також проаналізовано художні аспекти постановок, у яких поєднуються технічна майстерність і естетична виразність. Розглянуто мистецтвознавчі аспекти створення сценічного образу в повітряній акробатиці та пілонному спорті як синтетичних видах мистецтва, що поєднують технічну майстерність, пластику руху та естетичну виразність. Метою дослідження постало дослідити специфіку розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні й світі як феноменів сучасної спортивної культури, а також виявити особливості їхнього художнього потенціалу в контексті змагальної діяльності. Було проаналізовано вплив хореографії, костюму, музичного супроводу, колористики, міміки та драматургії руху на формування цілісного художнього образу. У статті розглянуто феномен повітряної акробатики та пілонного спорту як новітніх форм синтезу мистецтва, спорту та сценічної дії. Проаналізовано процес становлення цих напрямів у світі та в Україні, зокрема їх інтеграцію в циркове мистецтво, фітнес-індустрію та систему спортивних змагань. Висвітлено діяльність міжнародних організацій POSA та IPSF, які регулюють розвиток і стандарти змагань, а також розкрито художні аспекти постановок, у яких поєднуються технічна майстерність і естетична виразність. Акцентовано на ролі українських чемпіонатів та фестивалів у популяризації цих напрямів як синтезу спорту та мистецтва. Проведений науковий аналіз засвідчує, що поул денс та повітряна акробатика в Україні є молодими, але стрімко прогресуючими напрямками, які інтегруються у культурно-мистецький простір. Починаючи з 2010 року, поул денс набув системного розвитку завдяки діяльності ентузіастів і тренерів нового покоління. У 2017 році спостерігається активізація

процесів у сфері повітряної акробатики, створення студій, федерацій і регулярних чемпіонатів.

Ключові слова: повітряна акробатика, пілонний спорт, сценічний образ, хореографія, пластика, міжнародні змагання, техніко-естетичні види спорту.

The article examines the phenomenon of aerial acrobatics and pole sports as the latest forms of synthesis between art, sport, and stage performance. It analyzes the development of these disciplines around the world and in Ukraine, particularly their integration into circus arts, the fitness industry, and the sports competition system. It highlights the activities of the international organizations POSA and IPSF, which regulate the development and standards of competitions, and analyzes the artistic aspects of performances that combine technical skill and aesthetic expressiveness. The article considers art-historical aspects of creating a stage image in aerial acrobatics and pole sports as synthetic art forms that combine technical skill, plasticity of movement, and aesthetic expressiveness. The influence of choreography, costume, musical accompaniment, coloristics, mimicry, and dramaturgy of movement on the formation of a holistic artistic image is analyzed. The article examines the phenomenon of aerial acrobatics and pole sports as the latest forms of synthesis of art, sport, and stage action. The process of the formation of these trends in the world and in Ukraine is analyzed, in particular their integration into circus art, the fitness industry, and the system of sports competitions. The article highlights the activities of the international organizations POSA and IPSF, which regulate the development and standards of competitions, and reveals the artistic aspects of performances that combine technical skill and aesthetic expressiveness. Emphasis is placed on the role of Ukrainian championships and festivals in popularizing these disciplines as a synthesis of sport and art.

Key words: aerial acrobatics, pole sports, stage image, choreography, plastic arts, international competitions, technical and aesthetic sports.

УДК 796.417.2.012.43:797.551.2(100+477)
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.3>
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Драч Т.Л.,
orcid.org/0000-0002-7657-7004
аспірантка кафедри теорії та методики
фізичної культури
Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана
Боберського,
тренер-хореограф
Школи танцю та повітряної акробатики
«Шоколад»

Постановка проблеми. Сучасна спортивно-мистецька культура характеризується розширенням форм синтезу тілесної виразності та естетичної дії. У цьому контексті повітряна акробатика та пілонний спорт посідають особливе місце, оскільки вони об'єднують акробатику, танець і театральне мистецтво в єдину цілісну систему. Незважаючи на зростаючу популярність цих напрямів, питання їхнього становлення, художнього потенціалу та розвитку системи змагань в Україні й світі досі залишаються недостатньо вивченими.

Аналіз попередніх досліджень. Методику підготовки виступів у пілонному спорті розглядається у працях І. Собко (2022), Г. Олійник (2017), І. Kartali (2018). Технічні аспекти акробатики аналізували С. Сантос (2013), А. Невелика, О. Сутула (2022). Проте в цих працях образ розглядається переважно як допоміжний компонент змагального номеру, без розкриття його естетичної семантики. У той час, як науковці Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва (Шариков Д.І., Кашеварова В.О., Дахновська А.С. та ін., 2021)

підкреслюють значення художнього мислення виконавця, що перетворює спортивну вправу на мистецький акт. Саме цей підхід визначає актуальність подальшого вивчення теми.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження постало дослідити специфіку розвитку повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні й світі як феноменів сучасної спортивної культури, а також виявити особливості їхнього художнього потенціалу в контексті змагальної діяльності.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні передумови становлення повітряної акробатики та пілонного спорту, визначити діяльність міжнародних організацій POSA та IPSF у системі регулювання змагань, охарактеризувати український досвід проведення чемпіонатів і фестивалів; виявити естетичні особливості постановок у межах пілонного спорту та повітряної акробатики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна культура характеризується активним розвитком форм синтезу мистецтва і спорту, у яких тілесна виразність поєднується з естетичною побудовою сценічного образу. До таких форм належать повітряна акробатика та пілонний спорт – напрями, що поєднують акробатичну, хореографічну та театральну складові. Вони виникли на основі традицій циркового мистецтва, але згодом трансформувалися у самостійні жанри, що мають як спортивний, так і мистецький статус.

Починаючи з початку XXI століття, повітряна акробатика й танець на пілоні активно розвиваються у світовій фітнес-індустрії, отримуючи визнання як види спорту міжнародного рівня. Водночас у сценічному просторі вони стають потужним засобом художнього самовираження, розкриваючи нові можливості пластичної драматургії [1, с.25].

Пілонний спорт, як організований напрям, сформувався на початку 2000-х років. Спочатку пілон сприймався виключно як елемент розважального танцю або фітнес-практики. Проте вже у 2006 році Кері Коутс та Тім Траутман започаткували ідею створення Міжнародної федерації пілонного спорту (International Pole Sport Federation, IPSF). Метою організації було стандартизувати критерії змагань, розробити систему суддівства та підготувати пілон до визнання олімпійським видом спорту [12].

Перший чемпіонат світу відбувся у 2012 році, коли у змаганнях взяли участь 43 спортсмени з 14 країн. Відтоді кількість учасників невинно зростала: у 2017 році на світовому рівні вже змагалися понад 200 спортсменів із 36 держав. IPSF поступово досягла офіційного визнання у спортивному світі, адаптуючи свої стандарти до вимог GAISF та МОК [12].

Паралельно із розвитком пілонного спорту активно розвивається повітряна акробатика, що включає виступи на полотнах, кільцях, ременях

та інших снарядах. Міжнародна організація POSA (Pole Sport and Arts World Federation) координує проведення чемпіонатів із цих напрямів, поєднуючи спортивну та мистецьку компоненти. Таким чином, у світовій практиці формується подвійна природа цих дисциплін – як спорту високих досягнень і як сценічного мистецтва [12].

Сучасні міжнародні змагання з пілонного спорту та повітряної акробатики проводяться у двох основних форматах: спортивний (athletic) – з акцентом на технічну складність, силові елементи, точність виконання; артистичний (artistic) – орієнтований на хореографічну та театральну побудову композиції, використання музичної драматургії, образності та сценічного костюму.

У системі оцінювання IPSF і POSA передбачено розподіл балів за технічні, хореографічні та артистичні критерії. Суддівські панелі складаються з кількох груп експертів: технічних суддів, художніх суддів та головного арбітра. Такий підхід гарантує об'єктивність та всебічну оцінку виступу.

Глобальний розвиток дисципліни підтверджується проведенням щорічних World Pole and Aerial Championships, де беруть участь спортсмени всіх вікових категорій – від дітей до професіоналів елітного рівня. Також активно розвиваються континентальні першості (European Pole Sport Championship, Asian Pole Championship тощо).

Україна посідає важливе місце у розвитку цих напрямів у Східній Європі. Змагання проводяться як у столиці, так і в регіонах: Львів – Fusion Air Cup, Five Stars; Київ – Art Dance – Pole and Aerial Champ, Ukrainian Open Pole Sport & Art Championship "AIR DREAM"; Одеса – Кубок Одеси з повітряної акробатики; Харків – Air Smile Festival; Дніпро – Flight Festival; Хмельницький – Dream Champ; Півне – Повітруля; Ужгород – Showdown.Champ та Magic Air Championship, які мають статус міжнародних турнірів і слугують відбірковими етапами до чемпіонатів POSA.

Особливої уваги заслуговує Fusion Air Cup (Львів) – один із наймасштабніших українських турнірів, що проводиться тричі на рік. Учасники виступають на різних снарядах: полотнах, кільцях, пілоні, ременях. Система поділу за рівнями (дебют, аматор, напівпрофесіонал, професіонал, еліт) та віком забезпечує доступність участі для спортсменів усіх категорій – від дітей трьох років до дорослих професіоналів.

Змагання з повітряної акробатики та пілонного спорту оцінюються за комплексом показників: технічна складність (виконання трюків, фіксацій, переходів); чистота виконання (контроль тіла, лінії, безпека); хореографія (композиційна логіка, музичність, синхронізація руху); артистизм (емоційна виразність, передача образу, контакт із глядачем); загальне враження (костюм, музичний супровід, цілісність постановки).

Особливістю цих змагань є вимога досягнення мінімального порогу балів, навіть якщо спортсмен виступає без конкурентів у категорії. Це забезпечує високий стандарт підготовки та сприяє розвитку культури виконання на рівні професійної сцени.

Таким чином, змагальні номери мають подвійну природу – спортивну і мистецьку. Вони поєднують силу, гнучкість, координацію та водночас передають ідею, емоцію, історію через пластику тіла. Такий підхід формує новий тип виконавця – спортсмена-артиста, для якого важливим є не лише результат, а й сценічне враження.

Діяльність POSA та IPSF свідчить про глобальний тренд синтезу естетики й спорту, у межах якого розширюються поняття «змагання» і «виступ». Відбувається естетизація спортивної діяльності, коли рух стає формою художнього висловлювання.

Цей процес змінює уявлення про спорт як про виключно фізичну дисципліну, відкриваючи шлях до визнання нових типів сценічної тілесності.

Поул денс як явище в українському мистецькому полі трансформувався від фітнес-дисципліни до форми сценічного мистецтва, у якому важливими є не лише технічна досконалість, а й драматургія руху, емоційна напруга, композиційна логіка. Пластика тіла стає засобом художньої комунікації: вона розповідає історію, створює образ, передає внутрішній стан виконавця. Такий синтез фізичного й духовного наближає поул денс до театризованих форм – сучасного танцю, циркового шоу, перформансу [7, с. 26].

Особливістю української школи полягає у поєднанні емоційної відкритості, драматичної глибини та технічного вдосконалення. Це робить її вагомою частиною європейського мистецького простору, а проведення регулярних чемпіонатів (зокрема у Львові) – сприяє професіоналізації галузі.

Особливою популярністю користується турнір Fusion Air Cup, який проходить у Львові тричі на рік. Учасники змагаються у виконанні номерів на різних снарядах: повітряних полотнах, кільцях, пілоні, ремнях тощо. Змагання мають чітку градацію за рівнями (дебют, старт, аматор, напівпрофесіонал, професіонал, еліт) і віковими категоріями – від дітей трьох років до дорослих спортсменів.

Критерії оцінювання включають технічну майстерність, правильність виконання елементів, хореографічну побудову, естетику руху, створення сценічного образу та артистизм. Високий рівень естетичного оформлення номеру є необхідною умовою для досягнення успіху, адже навіть за відсутності конкурентів у категорії спортсмен має набрати мінімальну кількість балів, щоб отримати призове місце [13].

Виступ у повітряній акробатиці або на пілоні – це не лише демонстрація фізичних можливостей, а й акт художнього самовираження. Особливо яскраво це проявляється у категорії art, де акцент

робиться на образності, драматургії руху, поєднанні пластики, музики та світлового дизайну [13].

Зразковим прикладом інтеграції повітряної акробатики у театральну дію стала львівська циркова постановка «Мавка», заснована на мотиві однойменної п'єси Лесі Українки. Вистава об'єднала елементи повітряної акробатики, танцю і драми, створивши цілісний синтетичний художній продукт. Подібні практики свідчать про тенденцію розширення художнього потенціалу акробатичних дисциплін у площині сценічного мистецтва.

У світовій культурі аналогічні процеси спостерігаються у творчості Cirque du Soleil, де повітряна акробатика є ключовим елементом художнього образу. Китайський цирк, у свою чергу, інтегрує танець на пілоні у традиційні циркові жанри, демонструючи унікальне поєднання технічної майстерності та культурної символіки [15].

Повітряна акробатика й пілонний спорт вирізняються двоплановою природою: поєднанням фізичної сили й поетичної легкості, небезпеки й краси. Саме це створює підґрунтя для формування складних художніх образів – від романтичних і казкових до драматичних і філософських.

Рух у цих видах спорту має пластичну семантику: кожна траєкторія, жест, зміна ваги тіла набувають символічного змісту. Так, у повітряному полотні «падіння» може символізувати втрату, а «зліт» – духовне очищення чи свободу. У пілонному спорті спіральні рухи тіла довкола снаряда створюють візуальну метафору єдності сили й грації [15].

Повітряна акробатика та пілонний спорт є яскравими прикладами техніко-естетичних видів спорту, де результат оцінюється не лише за об'єктивними технічними показниками, але й за художньою виразністю виконання.

Така двоєдність – спорт і мистецтво – формує новий тип сценічного виконавця: спортсмена-артиста, який має володіти як тілом, так і емоційною пластикою, здатністю передати ідею через рух.

Змагання на міжнародному рівні, зокрема ті, що проводяться під егідою POSA та IPSF, демонструють глобальний тренд інтеграції мистецтва у спортивне середовище. Цей процес поступово змінює уявлення про спорт як про виключно фізичну дисципліну, відкриваючи нові можливості для естетизації людського руху [12].

Висновки. Повітряна акробатика та пілонний спорт – це явища на межі між спортом і мистецтвом, що репрезентують сучасну тенденцію до синтезу тілесності, естетики та технічної майстерності. В Україні ці напрями не лише розвиваються як спортивні дисципліни, але й інтегруються у театральне та циркове мистецтво, формуючи унікальний пласт сучасної сценічної культури. Проведений науковий аналіз засвідчує, що поул денс та повітряна акробатика в Україні є молодими, але

стрімко прогресуючими напрямками, які інтегруються у культурно-мистецький простір.

Починаючи з 2010 року, поул денс набув системного розвитку завдяки діяльності ентузіастів і тренерів нового покоління. У 2017 році спостерігається активізація процесів у сфері повітряної акробатики, створення студій, федерацій і регулярних чемпіонатів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гур'єва О. Н. Витоки виникнення основних жанрів циркового мистецтва. Маріуполь, 2009. 125 с.
2. Невелика А., Сутула О. Історія виникнення повітряної акробатики, як виду спорту. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*, 2022. № 7(1). С. 38–40.
3. Сосіна В.Ю. Хореографія в спорті: навч. посіб. Київ: Олімпійська література; 2021. 276 с.
4. Тодорова В.Г. Хореографічна підготовка в техніко-естетичних видах спорту : монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 252 с.
5. Agans J.P., Davis J.L., Vazou S. & Jarus T. Self-determination through circus art: the study of youth development in the context of new activities. *Youth Dev.*, 2019. № 14 т. 3. С. 110–129.
6. Dale J.P. The future of pole dance. *Australasian Journal of Popular Culture*, 2013, № 2 т. 3. С. 381–396.
7. Kartali I. Pole dance fitness. 1st edition. Meyer & Meyer Media, 2018. 416 p.
8. Kozina Z.H., Shepelenko T.V., Sobko I., et al. Factor structure of the integral readiness of aerobics athletes (women). *Journal of Physical Education and Sport*, 2017. Vol. 5, № 227. P. 2188–2196.
9. Saldana C.G.O, Gavira J.F., Oliver A.J.S. Evaluation of motivational factors in the practice of pole sport: preliminary validation. *Revista de psicologia del deporte* 2017, Vol. 26. P. 62–67.
10. Santos S. Simply Circus. Introduction to Rigging Lyras and Trapeze Bars. Simply Circus : Inc., 2013. 218 p.
11. Sobko I.M., Velieva A.R., Sobko Y.O., Slastina O.O. Factors of special physical fitness of athletes involved in Pole Sports. *Health, Sport, Rehabilitation*. 2022. Vol. 8, № 4. P. 42–53.
12. POSA Pole sports and art federation [Internet]. URL: <https://www.posaworld.org/documents/> (дата звернення: 21.05.2024 р.)
13. Pole UNIVERSE 2021 [Internet]. URL: <http://www.royalpoledance.com/pu.html> (дата звернення: 21.05.2024 р.)
14. Ukrainian Pole sport and Aerial acrobatics Federation [Internet]. URL: <https://www.polesportua.org/sport-na-piloni>. (дата звернення: 21.05.2024)
15. Pony Poison. Simply Circus. Aerial silk. [Internet]. URL: <http://www.simplycircus.com.au/face-painting--balloons.html>. (дата звернення: 21.05.2024)

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 08.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025